

Запровадження практики застосування суду присяжних в кримінальному процесі

Кравченко О.Ю., студент ННІЗН НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Зарубей В.В.*

Суд присяжних - інститут здійснення народовладдя; реалізація судової влади громадянами. Положення ст. 124 Конституції України про право народу безпосередньо брати участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних громадяни України отримали можливість реалізувати лише після прийняття чинного Кримінального процесуального кодексу України (параграф 2 глави 30 «Проведення в суді присяжних»).

Також положення про суд присяжних містяться в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» (глава 3).

Суд присяжних як соціально-політичний інститут існує в багатьох країнах Європейського Союзу: Австрії, Англії, Бельгії, Швеції, Німеччині. Так, в Німеччині такі суди діють з 1848 року, в Австрії - з 1873 року.

В Україні діє європейська (континентальна) модель суду присяжних, згідно з якою присяжні виступають з тими ж правами, що й судді, беруть активну участь у дослідженні доказів, визначають наявність у діях особи всіх елементів складу злочину.

Класично суд присяжних складався з дванадцяти присяжних (наприклад, Англія), проте зараз в країнах Європи ця кількість варіюється (наприклад, в Шотландії - 15, а в Австрії - 8).

В Україні нині діючим законодавством передбачена діяльність суду присяжних в кількості 5 осіб - двох професійних суддів та трьох присяжних.

В діючому Кримінальному процесуальному кодексі України (ст. 384) передбачений судовий розгляд судом присяжних лише за клопотанням обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, за який передбачене покарання у вигляді довічного позбавлення волі.

Експерти Центру політико-правових реформ оприлюднили результати моніторингу та досліджень, що проводилися «Домом Свободи Україна» та Центром політико-правових реформ протягом 2013 року та в період подій Майдану, а також рекомендації щодо удосконалення чинного Кримінально-процесуального кодексу України, згідно з якими суд присяжних повинен складатися з 7 присяжних. Такий суд має приймати участь у всіх провадженнях про особливо тяжкі кримінальні правопорушення, тобто правопорушення, за які передбачено покарання у вигляді позбавлення волі більше, ніж на 10 років або довічного позбавлення волі.

Застосування суду присяжних має ряд переваг.

Перш за все, перевагою є втілений в даному інституті доступ громадян до народоладдя, проголошений Конституцією України.

Також перевагою є те, що пересічного громадянина судять такі ж громадяни без спеціальних знань права. Тобто можна говорити про право громадян на суд рівних собі осіб. Таким чином уникається односторонність судового розгляду, адже суддя керується жорсткими рамками норм права, а присяжні - совістю та власним баченням ситуації, внутрішнім переконанням.

Ще однією перевагою суду присяжних є те, що у присяжних відсутнє упереджене ставлення до обвинуваченого, тобто вони можуть бути більш об'єктивними, ніж суддя, а отже і вирок також буде більш об'єктивним.

Застосування суду присяжних дозволить підвищити професійний рівень адвокатів та прокурорів, зокрема їх ораторського мистецтва, адже простих знань норм права буде недостатньо. Враховуючи непрофесійність присяжних та в значній кількості відсутність знань в сфері права, необхідно доводити невинуватість чи винуватість особи, пояснюючи норми права та факти по даному провадженню доступно для слухачів.

Звісно, інститут присяжних має також ряд недоліків. Так, критерій наявності вищої юридичної освіти не є обов'язковим, в зв'язку з чим можна говорити про непрофесійність суддів.

Також незрозумілим є те, як законодавець буде уникати потрапляння до списку присяжних осіб, які є душевно хворими, але не визнані судом недієздатними, або осіб, залежних від алкоголю та наркотиків, які не визнані судом обмежено дієздатними.

Та чи не найбільшим недоліком існування суду присяжних є значні витрати на залучення присяжних, адже про участь в судовому розгляді присяжний повинен буди повідомлений персонально шляхом вручення письмового виклику під розписку, доставка якого є платною. Також всі витрати, пов'язані з

проїздом, харчуванням, проживанням присяжного на час судового розгляду, покриваються за рахунок державного бюджету.

Незважаючи на ряд недоліків, інститут суду присяжних повинен широко застосовуватись у кримінальних провадженнях, адже це дозволить підвищити рівень довіри населення до суду, правової культури, а також поваги до держави, зменшити рівень корумпованості судової влади.

Деякі аспекти допустимості використання інформації, отриманої у ході оперативно-розшукової діяльності, в якості доказів у кримінальних провадженнях за фактами незаконного обігу наркотиків через призму міжнародного досвіду

Кротюк А.М., здобувач кафедри криминології та кримінально-виконавчого права НАВС

У сучасних умовах прояву якісно нового організованого, міжрегіонального і навіть міжнародного характеру наркобізнесу, існує реальна загроза не тільки правопорядку, але і безпеці держави в цілому. Тому питання використання інформації, отриманої в процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності (далі - ОРД), в якості доказів при доказуванні вини в кримінальних провадженнях за фактами незаконного обігу наркотиків, є дуже актуальним.

На сьогоднішній день, залишається проблема перекваліфікації кримінальних проваджень за фактами незаконного обігу наркотиків, вчинених організованими злочинними групами наркоділків, на менш суспільнонебезпечні, що зумовлено не лише недосконалістю норм матеріального права, а й певними складнощами процесу доказування вини осіб причетних до незаконного обігу наркотиків, саме по цих категоріях проваджень.

Оперативно-розшукова інформація може і повинна активно використовуватися слідчим у процесі доказування вини наркозлочинців у кримінальних провадженнях відповідної категорії. Допустимість такого використання, насамперед, зумовлена саме спільністю методів пізнання в оперативно розшуковій і кримінально-процесуальній діяльності. Шляхом допустимості використання такої інформації в кримінальному процесі ідуть багато країн світу, що мають справу з організованою наркозлочинністю, у боротьбі з якою звичайний процесуальний механізм найчастіше запізнюється, не дозволяючи вчасно і повно знайти і зафіксувати фактичні дані, необхідні для розкриття злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків.

Наприклад, у США результати негласної поліцейської діяльності більшістю судів розглядаються як докази. Поліцейське спостереження є одним зі способів розшуку і збирання доказів (допускаються свідчення поліцейських, що робили тасмне спостереження, а також зроблених ними фотографій та відеозаписів). У 1968 р. був прийнятий Закон про контроль над злочинністю і забезпечення поліцією прослуховування телефонних розмов і перлюстрації кореспонденції з наступним використанням зібраних даних в якості доказів по кримінальних провадженнях. В Англії в процесі досудового розслідування кримінальних проваджень поліція застосовує сучасну електронну звуко- та відеозаписуючу апаратуру. Суддівський ордер на використання такої апаратури у Великобританії ніколи не вважався необхідним. Але варто наголосити на тому, що в англійському судочинстві усе досудове слідство у кримінальних провадженнях теоретично виявляється поза кримінально- процесуальною формою, здійснюється в спеціальних для англійського